
પ્રવચન નં. ૧૪૪, શ્લોક-૨૦૫-૨૦૮, બુધવાર, જયેષ્ઠ વદ ૬, તા.૦૪-૦૬-૧૯૮૦

‘નિયમસાર’ ૨૦૫ કળશ છે. ૨૦૪ થઈ ગયા છે.

केचिद्द्वैतमार्गरथाः केचिद्द्वैतपथे स्थिताः।

द्वैताद्वैतविनिर्मुक्तमार्गे वर्तामहे वयम्॥२०५॥

શ્લોકાર્થ :- ‘કોઈ જીવો અદ્વૈતમાર્ગમાં સ્થિત છે...’ (એટલે કે) વિકલ્પ. વેદાંત અદ્વૈતમાર્ગ છે. પણ અહીં તો અદ્વૈત એટલે વિકલ્પ. હું એક છું, શુદ્ધ છું આદિ એવા અદ્વૈતના વિકલ્પમાં કોઈ રહે છે. એ પણ બંધનું કારણ છે. અદ્વૈત. ‘કોઈ જીવ અદ્વૈતમાર્ગમાં સ્થિત છે અને કોઈ જીવો દ્વૈતમાર્ગમાં સ્થિત છે;...’ કોઈ ગુણ-ગુણીના ભેદ વગેરેમાં રહે. આહા...! દ્વૈત અને અદ્વૈતથી વિમુક્ત માર્ગમાં...’ હું તો દ્વૈત અને અદ્વૈતના વિકલ્પથી મુક્ત છું. આહાહા...! અખંડ આનંદ પૂર્ણાનંદનો નાથ પ્રભુ અભેદ અખંડ છે એમાં વિકલ્પનો અવકાશ નથી. હું આવો છું કે તેવો છું એવા વિકલ્પને જ્યાં અવકાશ નથી. એવું એ ભગવાનઆત્માનું સ્વરૂપ છે. એવા સ્વરૂપને હું તો ભજુ છું, એમ કહે છે. આહાહા...!

‘અદ્વૈતથી વિમુક્ત માર્ગમાં (અર્થાત્ જેમાં દ્વૈત કે અદ્વૈતના વિકલ્પો નથી એવા માર્ગમાં) અમે વર્તીએ છીએ.’ આહાહા...! ક્યાં સાધુ પદ (અને) ક્યાં સાધુ પદ માને છે. આહાહા...! અહીંયા તો ચૈતન્ય અખંડ સ્વરૂપ નિત્યાનંદ પ્રભુ, હું એકરૂપે છું એવો પણ વિકલ્પ નથી. અને હું ગુણ-ગુણી ભેદરૂપ છું એવો પણ વિકલ્પ નથી. એવા વિકલ્પથી રહિત હું છું. એ આત્મા. આહાહા...! ‘અમે વર્તીએ...’ એમાં અમે વર્તીએ છીએ. એમ કહ્યું. છે ને? આહાહા...! અહીં તો હજી બહારની તકરાર. વ્યવહાર કરવો, આ કરે... આ કરે.. આ કરે... અહીં તો કહે છે, કે દ્વૈત અને અદ્વૈતના બે વિકલ્પ ઉઠે એ પણ હું નહિ. આહાહા...! એ રાગ છે.

‘સમયસાર’માં ત્યાં કહ્યું ને? કે હું જ્ઞાયક છું, અભેદ છું એવો જે વિકલ્પ (ત્યાં સુધી આવ્યો) એથી શું થયું? ત્યાં સુધી આવ્યો તેથી શું? તને શું લાભ છે? આહાહા...! વિકલ્પથી રહિત ચૈતન્યમૂર્તિ નિત્યાનંદ અખંડ આનંદ પ્રભુ, સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ, ધ્રુવસ્વરૂપ, નિત્યસ્વરૂપ, અભેદસ્વરૂપ, એકસ્વરૂપ, સામાન્યસ્વરૂપ એ હું છું. આહાહા...! પર્યાયમાં એ સામાન્યનો અનુભવ કરવો એ ધર્મ છે. સામાન્યનો અનુભવ તો ન થાય, પણ સામાન્ય તરફનું લક્ષ જતાં નિર્મળ પર્યાય પ્રગટ થાય તેનું વેદન થાય તેનું નામ ધર્મ. આહાહા...! બહુ આકરું કામ. ક્યાં બહારમાં માને અને ક્યાં (માર્ગ છે). અહીં તો કહે છે, દ્વૈત-અદ્વૈતમાં પણ હું નથી. એવા વિકલ્પથી પણ હું તો રહિત છું. આહાહા...!

‘જેમાં દ્વૈત કે અદ્વૈતના વિકલ્પો નથી એવા માર્ગમાં અમે વર્તીએ છીએ.’ આહાહા...! એવા માર્ગમાં અમે વર્તીએ છીએ. લખતી વખતે વિકલ્પ છે પણ અમે તો વિકલ્પ રહિત (વસ્તુ છે) એમાં વર્તીએ છીએ. એમ કહે છે. કળશ, ટીકા લખતી વખતે વિકલ્પ તો છે. એ વિના, વિકલ્પ વિના પર ઉપર લક્ષ જાય નહિ. પણ કહે છે કે વિકલ્પ હો પણ હું એમાં વર્તતો નથી. હું તો વિકલ્પરહિત નિર્મળાનંદ પ્રભુ, શુદ્ધ ચૈતન્ય આનંદઘન, એમાં હું તો વર્તુ છું. એ મોક્ષનો માર્ગ છે. આહાહા...! આવી આકરી વાત છે. એકાંત લાગે. દ્વૈત-અદ્વૈતનો વિકલ્પ પણ નહિ. આહાહા...! વસ્તુ છે ને? વસ્તુ છે એ પરની કોઈ અપેક્ષા રાખતી નથી. એને રાગના વિકલ્પની અપેક્ષા નથી. એ તો નિર્વિકલ્પ ચીજ છે. અખંડ પરમાનંદ

મૂર્તિ એકરૂપે બિરાજમાન આત્મા છે. આહાહા..! તેનો અનુભવ કરવો એનું નામ ધર્મ છે. એનું નામ ધર્મ છે. લ્યો! આહાહા..! ૨૦૫ (શ્લોક પૂરો થયો).

શ્લોક-૨૦૬

(અનુષ્ટુભ)

કાંક્ષંત્યદ્વૈતમન્યેપિ દ્વૈતં કાંક્ષન્તિ ચાપરે।

દ્વૈતાદ્વૈતવિનિર્મુક્તમાત્માનમભિનૌમ્યહમ્ ॥૨૦૬ ॥

[શ્લોકાર્થ :-] કોઈ જીવો અદ્વૈતને ઇચ્છે છે અને અન્ય કોઈ જીવો દ્વૈતને ઇચ્છે છે; હું દ્વૈત અને અદ્વૈતથી વિમુક્ત આત્માને નમું છું. ૨૦૬.

શ્લોક-૨૦૬ ઉપર પ્રવચન

૨૦૬.

કાંક્ષંત્યદ્વૈતમન્યેપિ દ્વૈતં કાંક્ષન્તિ ચાપરે।

દ્વૈતાદ્વૈતવિનિર્મુક્તમાત્માનમભિનૌમ્યહમ્ ॥૨૦૬ ॥

શ્લોકાર્થ :- 'કોઈ જીવો અદ્વૈતને ઇચ્છે છે...' હું એક જ છું, બસ, બીજું કાંઈ નથી. એવા અદ્વૈતની ઇચ્છા કરે છે. 'અને અન્ય કોઈ જીવો દ્વૈતને ઇચ્છે છે;...' ગુણ અને ગુણી ભેદ કે દ્રવ્ય અને પર્યાય બે, દ્રવ્ય ત્રિકાળી અને પર્યાય વર્તમાન એ બેમાં લક્ષ કરવું એ પણ દ્વૈત છે. આહાહા..! હવે આવી ધર્મની રીત. આહાહા..! 'કોઈ જીવો અદ્વૈતને ઇચ્છે છે અને કોઈ જીવો દ્વૈતને ઇચ્છે છે;...' દ્રવ્ય અને પર્યાય એની ઇચ્છા કરે, કોઈ અદ્વૈત એકલા દ્રવ્યની ઇચ્છા કરે. પણ ઇચ્છા કરે એ વસ્તુ બરાબર નથી. આહાહા..! જ્ઞાનીને રાગ આવે છે. આ કહ્યું ને? દ્વૈત-અદ્વૈતનો રાગ આવે. છતાં એમાં મારું વર્તન નથી. મારું વર્તન તો અંતર સ્વરૂપમાં છે. એ મારી ચીજ છે. આહાહા..!

'આત્મધર્મ' વાંચીને આજે કો'કનો પત્ર આવ્યો છે. 'દિલ્હી'થી કો'ક 'અંબાશંકર' કે એમ કોઈક છે. 'આત્મધર્મ' વાંચીને બહુ ખુશી બતાવી છે. બહુ ખુશી. ઓહોહો..! આ વસ્તુ! વસ્તુ જે વિચારમાં ચડે અને જે વાંચીને મેળવણ કરે તો એને ખબર પડે. પણ વાંચીને કાંઈ થઈ રહ્યું, એમ ને એમ વાંચીને મૂકી દે (તો કાંઈ ન થાય). મેળવણ કરે કે આ વેદાંત કહે છે એમ આ નથી. અદ્વૈતને અહીંયાં કહે એ વેદાંતનું અદ્વૈત નથી. વેદાંતનું અદ્વૈત

તો સર્વવ્યાપક એક આત્મા છે. એમ નથી. અહીંયાં અદ્વૈત એટલે આત્મા એકરૂપ હું છું એ અદ્વૈત. અને દ્રવ્ય અને પર્યાય બે રૂપે હું એ દ્વૈત. બેથી રહિત હું તો આત્માનું ધ્યાન કરું છું. આહાહા...! આવો માર્ગ છે. તેનું નામ સામાયિક છે, એનું નામ સમાધિ છે.

સમાધિ અધિકાર ચાલે છે ને? આહાહા...! જેટલો વિકલ્પ ઊઠે, વૃત્તિ ઊઠે. હું શુદ્ધ છું, ચૈતન્ય છું એ વૃત્તિ એ અસમાધિ નામ દુઃખ છે. આમ તો શ્વેતાંબરમાં 'લોગસ્સ'માં આવે છે. 'સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ' પણ અર્થ કોને કરવા છે. ઘડિયો હાંકી પૂરો કરીને ચાલ્યા જાય. પાછા કામમાં જોડાય જાય. 'સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ' એવો 'લોગસ્સ'માં શબ્દ છે. 'લોગસ્સ'માં છે. 'સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ' સમાધિ પણ વર એટલે ઉત્તમ અને ઊંચી થો. એ આ સમાધિ. આહાહા...! નિત્યાનંદ એક વસ્તુ છે ને? અને એ નિત્ય વસ્તુને કોઈ અપેક્ષા છે નહિ. એ તો અનાદિનો સહજ સ્વભાવ છે. એમાં કોઈ પર્યાય અને દ્રવ્ય બે મળે તો મળી જાય એમ પણ નથી. એમાંથી તો પર્યાયનું લક્ષ છોડીને, દ્રવ્યનો અદ્વૈતનો પણ વિકલ્પ છોડીને અંતરમાં જાય ત્યારે સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ થાય છે. આહાહા...! આવો માર્ગ છે. ૨૦૬.

શ્લોક-૨૦૭

(અનુષ્ટુભ)

અહમાત્મા સુખાકાંક્ષી સ્વાત્માનમજમચ્યુતમ્ ।

આત્મનૈવાત્મનિ સ્થિત્વા ભાવયામિ મુહુર્મુહુઃ ॥૨૦૭॥

[શ્લોકાર્થ :-] હું—સુખને ઇચ્છનારો આત્મા—અજન્મ અને અવિનાશી એવા નિજ આત્માને આત્મા વડે જ આત્મામાં સ્થિત રહીને વારંવાર ભાવું છું. ૨૦૭.

શ્લોક-૨૦૭ ઉપર પ્રવચન

૨૦૭.

અહમાત્મા સુખાકાંક્ષી સ્વાત્માનમજમચ્યુતમ્ ।

આત્મનૈવાત્મનિ સ્થિત્વા ભાવયામિ મુહુર્મુહુઃ ॥૨૦૭॥

શ્લોકાર્થ :- 'હું—સુખને ઇચ્છનારો આત્મા—' હું અતીન્દ્રિય આનંદની ઇચ્છા કરનારો. આહાહા...! આત્મામાં અતીન્દ્રિય આનંદ પૂર્ણ ભર્યો છે. એ અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ જ આત્મા છે. આહાહા...! એ અતીન્દ્રિય આનંદસ્વરૂપ 'હું—સુખને ઇચ્છનારો...' એ અતીન્દ્રિય આનંદની

અભિલાષા કરનારો. ‘આત્મા—અજન્મ અને અવિનાશી...’ એને કોઈ જન્મ નથી અને જન્મ નહિ એટલે મૃત્યુ અને વિનાશ પણ નથી. આહાહા...! માખણ છે. એકલી માખણની વાત છે. કારણ કે આ ગાથા સંપ્રદાયમાં બહુ ચાલે છે. ‘જો સમો સવ્વભૂદેસુ થાવરેસુ તસેસુ વા | તસ્સ સામાઙ્ગં ઠાઙ્’ એ શબ્દ ચાલે છે. સ્થાનકવાસીમાં પણ ચાલે છે, દેરાવાસીમાં પણ એ ગાથા ચાલે છે. પણ એ ગાથાનો અર્થ શું છે એ સમજે નહિ. સામાયિક કરે છે તેને સામાયિક કહીએ. ‘તસ્સ સામાઙ્ગં ઠાઙ્’ અખંડાનંદ પ્રભુ, નિત્ય અવિનાશી, સહજસ્વરૂપ, અણઉત્પત્તિ અને વિનાશ વિનાનું તત્ત્વ. એની હું ભાવના કરું છું. આહાહા...! એમાં હું રહેવા માગું છું.

વિકલ્પ અને અવિકલ્પ બેય દુઃખ અને રાગ છે. એનાથી છૂટીને... આહાહા...! હું તો એવા ‘નિજ આત્માને...’ પાછો (વિકલ્પ) છોડીને પરઆત્મા ને વીતરાગ ને એ નહિ. આહાહા...! હવે આવી વાતું છે. કેટલાક જૈનમાં જન્મ્યા હોય તો સાંભળ્યું પણ ન હોય. એમ ને ઢસરડા કરીને જિંદગી કાઢી. આહાહા...! અંદર ભગવાન ચૈતન્યમૂર્તિ અરૂપી પણ વસ્તુ છે ને? પદાર્થ છે ને? અસ્તિ સત્તા છે ને? મોજૂદગી પદાર્થ ચીજ છે. એ મહા અતીન્દ્રિય આનંદનો નાથ છે. એની હું ભાવના રાખું છું.

‘હું—સુખને ઇચ્છનારો આત્મા—અજન્મ અને અવિનાશી એવા નિજ આત્માને આત્મા વડે...’ એ તો અજન્મ છે. આત્માને જન્મ નથી. આત્મામાં મૃત્યુ—નાશપણું નથી. એ તો જન્મ-મૃત્યુ રહિત પ્રભુ અંદર છે. આહાહા...! એ આત્મા તો ત્રિકાળ નિરાવરણ અખંડાનંદ છે. જેમાં પર્યાયનો પણ જ્યાં સ્પર્શ નથી. આહાહા...! એવી જે ચીજ છે એને હું ‘નિજ આત્માને આત્મા વડે જ...’ ભાષા છે. જ શબ્દ છે. દયા, દાન અને રાગના વિકલ્પથી આ વસ્તુ મળશે એમ નથી. ‘આત્મા વડે જ...’ એકાંત કર્યું. આત્મામાં જે આનંદ અને જ્ઞાન ભર્યા છે એ આનંદના જ્ઞાન દ્વારા જ પ્રાપ્ત થાય છે. એમાં જે સ્વભાવ છે એ સ્વભાવથી પ્રાપ્ત થાય છે. એમાં પુણ્ય-પાપ આદિ પરવસ્તુ નથી એનાથી પ્રાપ્ત નથી થતી, ભગવાનથી પણ એ ચીજ મળતી નથી. આહાહા...! તીર્થંકર અને તીર્થંકરની વાણી, એનાથી પણ મળે એમ નથી. આહાહા...! વસ્તુ એવી છે. અખંડ આત્મા...

મુમુક્ષુ :- બે વાતમાં એક તરફ પક્ષથી નિષેધ આવે છે.

ઉત્તર :- નિષેધ આવે છે. આવી જાય છે. આનું આ એટલે ઓલું નહિ. સ્વભાવ તરફ વળવું તો વિભાવ તરફથી વિમુખ થવું એ આવી જાય છે. અરે...! પ્રભુ! માર્ગ કોઈ જુદો રહી ગયો. અને લોકોના વલણમાં આખા સંપ્રદાયના વલણ બીજા થઈ ગયા.

ચૈતન્યસ્વભાવ અનંત અનંત આનંદ, અનંત શાંતિ, અનંત સ્વચ્છતા, અનંત અનંત અવિકારી અનંતગુણોનો સમુદાય પ્રભુ આત્મા, એ અનાદિનો સહજ એક જ રૂપે રહેલ છે. અનાદિનો દ્રવ્ય સ્વભાવ એક જ રૂપે રહેલો છે. આહાહા...! એને.. આહાહા...! ‘આત્માને

આત્મા વડે જ...' વ્યવહાર દ્વારા, રાગ દ્વારા, વિકલ્પ દ્વારા નહિ. આહાહા...! આકરું લાગે. બાપુ! વીતરાગ માર્ગ,... વીતરાગમાર્ગ વીતરાગસ્વરૂપે આત્મા છે. આત્મા વીતરાગસ્વરૂપ જ છે. એ વીતરાગસ્વભાવથી પ્રાપ્ત થાય છે. રાગથી એ પ્રાપ્ત થતો નથી. આહાહા...!

આ 'આત્માને આત્મા વડે જ...' સ્વભાવ વડે જ. આહાહા...! આત્માને સ્વભાવ વડે જ. શુદ્ધ સ્વભાવ, પુણ્ય અને પાપના ભાવથી રહિત એવો જે શુદ્ધ સ્વભાવ તેના વડે જ 'આત્મામાં સ્થિત રહીને...' આત્મામાં સ્થિત રહીને, આવા આત્મામાં સ્થિત રહીને. અસ્થિત જે વિકલ્પ છે એને છોડીને... આહાહા...! 'વારંવાર ભાવું છું.' એવા આત્માને વારંવાર ભાવું છું. વિકલ્પ આવે છે. છક્રે-સાતમે ગુણસ્થાને મુનિ છે. પણ હું વારંવાર પૂર્ણાનંદના નાથને ભાવું છું. છક્રે ગુણસ્થાને વિકલ્પ ઊઠે એનો પણ મને આદર નથી. આહાહા...! આવી ઝીણી વાતું, લ્યો! આ તો બહારથી કાંઈ સમજ્યા વિના સામાયિક કરે, પોષા કરો, પડિક્કમણા, ચોવિહાર, રાત્રે આહાર ન લેવો, છપરબી કંદમૂળ ન ખાવા, છપરબી બ્રહ્મચર્ય પાળવું. અરે...! એ બધી ક્રિયાઓ, બાપુ! એ બધી રાગની ક્રિયા છે. આત્માની નહિ. આહાહા...! આત્માની અલૌકિક ક્રિયા આ છે.

'આત્મા વડે જ...' નિમિત્ત દ્વારા, રાગ દ્વારા પણ નહિ. એમ આવ્યું ને? નિમિત્ત દ્વારા પણ નહિ. વીતરાગ અને વીતરાગની વાણી દ્વારા પણ નહિ. આહાહા...! 'આત્મામાં સ્થિત રહીને...' આત્મામાં આત્માથી સ્થિત રહીને... આહાહા...! 'વારંવાર...' શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ ભગવાનની હું ભાવના કરું છું. એની હું ભાવના કરું છું. આહાહા...! આ પંચમઆરાના મુનિ. આ કાંઈ ચોથો આરો નથી. આ તો પંચમઆરાના મુનિ છે. એક હજાર વર્ષ પહેલા થયા છે. 'કુંદકુંદાર્ય' પણ પંચમઆરાના મુનિ છે. બે હજાર વર્ષ (પહેલા) થયા. એ બેય મુનિઓનો એક જ પોકાર છે. પંચમઆરો હોય કે ચોથોઆરો હોય, એ કોઈ આરા-ફારા એમાં છે નહિ.

અખંડ આનંદકંદ પ્રભુ! અરૂપી પણ અનંતગુણનો ઘન પિંડ, તે તેના સ્વભાવ દ્વારા પ્રાપ્ત થાય એવો છે. એના સ્વભાવ દ્વારા પ્રાપ્ત થાય એવો છે. એનાથી વિરુદ્ધ વિભાવ આદિ નિમિત્તથી પ્રાપ્ત થતો નથી. આહાહા...! ત્યારે આ બધું ભણવું ને પાઠશાળાઓ ખોલવી ને ભણાવવા, શિક્ષણ શિબિર કાઢવી. એના માટે આ બધું કરે છે ને મકાન-બકાન? શિક્ષણ શિબિરમાં જાજા માણસ આવે છે. સમાતા નથી તો એના માટે કરે છે. આહાહા...! પહેલું સાંભળે તો ખરા કે શું ચીજ છે. એને સાંભળે, માણસ લક્ષમાં તો લે. તારા જ્ઞાન ઉપર તો વાતને ધાર. આહાહા...! જ્ઞાન ઉપર પણ ધારતો નથી એ અંતર કઈ રીતે જઈ શકશે? આહાહા...! જેના જ્ઞાનમાં દાદ મળતી નથી. આવા અભેદની, વિકલ્પ વિનાના આત્મતત્ત્વની, જ્ઞાનના જાણપણામાં પણ જેનો નાદ આવતો નથી, દાદ મળતી નથી એ નિર્વિકલ્પ થઈને અંદર કેમ જઈ શકશે? આહાહા...! વાત એવી છે.

‘વારંવાર ભાવું છું.’ ભાષા છે ને? વારંવાર હું તો આત્મામાં જાઉં છું. આહાહા...! અતીન્દ્રિય આનંદ પ્રભુ છે ત્યાં વારંવાર જાઉં છું. આહાહા...! પર્યાયને ત્યાં લઈ જાઉં છું એમ (કહેવું છે). એ પર્યાય જે બહિર્મુખ છે એ અંતર્મુખમાં લઈ જાઉં છું. આહાહા...! એનું નામ આત્માનું ધ્યાન, એનું નામ આત્માની સામાયિક, એનું નામ આત્માનું પ્રાયશ્ચિત્ત અને પ્રત્યાખ્યાન. પ્રત્યાખ્યાન, પ્રાયશ્ચિત્ત, પ્રતિક્રમણ... આહાહા...! બધી આ દશા છે એના બધા નામ લીધા છે. એ ૨૦૭ શ્લોક (પૂરો) થયો.

શ્લોક-૨૦૮

(શિખરિणी)

વિકલ્પોપન્યાસૈરલમલમમીભિર્ભવકરૈઃ

અખંડાનન્દાત્મા નિખિલનયરાશેરવિષયઃ ।

અયં દ્વૈતાદ્વૈતૌ ન ભવતિ તતઃ કશ્ચિદચિરાત્

તમેકં વન્દેઽહં ભવભયવિનાશાય સતતમ્ ॥૨૦૮॥

[શ્લોકાર્થ :-] ભવના કરનારા એવા આ વિકલ્પ-કથનોથી બસ થાઓ, બસ થાઓ. જે અખંડાનંદસ્વરૂપ છે તે (આ આત્મા) સમસ્ત નયરાશિનો અવિષય છે; માટે આ કોઈ (અવર્ણનીય) આત્મા દ્વૈત કે અદ્વૈતરૂપ નથી (અર્થાત્ દ્વૈત-અદ્વૈતના વિકલ્પોથી પર છે). તેને એકને હું અલ્પકાળમાં ભવભયનો નાશ કરવા માટે સતત વંદું છું. ૨૦૮.

શ્લોક-૨૦૮ ઉપર પ્રવચન

૨૦૮.

વિકલ્પોપન્યાસૈરલમલમમીભિર્ભવકરૈઃ

અખંડાનન્દાત્મા નિખિલનયરાશેરવિષયઃ ।

અયં દ્વૈતાદ્વૈતૌ ન ભવતિ તતઃ કશ્ચિદચિરાત્

તમેકં વન્દેઽહં ભવભયવિનાશાય સતતમ્ ॥૨૦૮॥

શ્લોકાર્થ :- ‘ભવના કરનારા એવા આ વિકલ્પ-કથનોથી બસ થાઓ,...’ આહાહા...! એ શુભ વિકલ્પ દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ એ પણ શુભ છે એ વિકલ્પ છે. એ ભવભય ‘ભવના કરનારા એવા આ વિકલ્પ...’ આહાહા...! એ શુભભાવથી તો સંસાર રખડવાનો ભવ

મળશે. આહાહા...! અહીં તો કહે, શુભક્રિયા કાંઈક કરે એ ધર્મ, બસ. દુકાનનો ધંધો છોડી કલાક-બેકલાક બેસે. હામો અરિહંતાણં... હામો અરિહંતાણં (કરે એટલે) થઈ ગયો એને ધર્મ. ભાઈ! ધર્મ કોઈ અલૌકિક ચીજ છે. ધર્મ હજી સાંભળવા પણ મળ્યો નથી.

અહીં કહે છે, કે 'ભવના કરનારા એવા આ વિકલ્પ...' એ બધા વિકલ્પ ભવના કરનારા છે. આહાહા...! શુભ અને અશુભ વિકલ્પ ભવના કરનારા છે. આહાહા...! એના 'કથનોથી બસ થાઓ, બસ થાઓ.' 'અલમ્' એમ બે વાર પાઠ છે. બે વાર પાઠ છે ને? 'અલમ્'. 'અલમ્' 'અલમ્'. શું કહે છે? અનાદિકાળથી શુભ-અશુભ વિકલ્પ તો કર્યા એમાંથી તો ભવ મળ્યા. હવે 'અલમ્', 'બસ થાઓ, બસ થાઓ.' એમ કહે છે. આહાહા...! 'અલમ્ અલમ્' હવે એ બસ થાઓ. એ વિકલ્પથી સંસાર અને ભવ મળતા હતા. ભલે શુભભાવ હો પણ એ ઝેર છે. ઝેર.. આહાહા...! એનાથી પ્રકૃતિ બંધાય એ પણ વિષના વૃક્ષ કીધા-ઝેરના વૃક્ષ કીધા.

મુમુક્ષુ :- કાળો નાગ છે.

ઉત્તર :- એ વળી શુભને કાળ નાગ કહ્યો. આ તો એનાથી જે પ્રકૃતિ બંધાણી, પ્રકૃતિ જે બંધાણી એને વિષનું ઝાડ કહે છે. વિષકુંભ નહિ, વિષવૃક્ષ. ૧૪૮ પ્રકૃતિ. ૧૪૮ પ્રકૃતિને વિષવૃક્ષ કીધા છે. શુભભાવને વિષકુંભ કહ્યા છે. પણ શુભભાવનું ફળ પ્રકૃતિ બંધાય, એ ચાહે તો તીર્થંકર પ્રકૃતિ બંધાય તોપણ વિષવૃક્ષ-ઝેરના ઝાડ છે એમ કીધું છે. આહાહા...! કર્મની ૧૪૮ પ્રકૃતિ છે. આઠ કર્મ છે. આઠ કર્મના પેટા ભેદ ૧૪૮. ૧૪૮ પ્રકૃતિને... આહાહા...! ઝેરના ઝાડ કહ્યા છે. અમૃતનો સાગર તો ભગવાન છે. ત્યારે એનાથી વિરુદ્ધભાવ અને એનું ફળ બધું ઝેર છે. આહાહા...! ૧૪૮ પ્રકૃતિને વિષવૃક્ષ કીધું ને? વિષવૃક્ષ કીધા. ભાવને વિષકુંભ કીધા પણ શુભ-અશુભભાવ જે છે એને ઝેર કીધું. પણ નિમિત્ત થઈને એનાથી જે પ્રકૃતિ બંધાય, નિમિત્ત છે, પ્રકૃતિના કાળે પ્રકૃતિ બંધાય, એ પ્રકૃતિ પોતે વિષનું વૃક્ષ છે. આ ઝેરના ઝાડ છે. એમાંથી ઝેર પાકશે. આહાહા...! સાંભળવું આકરું પડે. સંપ્રદાય સાથે તો મોટા મોટા વાંધા ઉઠ્યા છે. વાંધા ઉઠાવે બિચારા. પહેલા શરૂઆતમાં વિરોધ બહુ કર્યો હતો. છૂટ્યા હતા ત્યારે. સ્થાનકવાસીએ વિરોધ કર્યો, શ્વેતાંબરે પણ વિરોધ કર્યો, દિગંબરે પણ વિરોધ કર્યો. ત્રણેએ વિરોધ કર્યો. હવે ઠર્યું છે.

મુમુક્ષુ :- વિરોધ વિરોધમાં રહ્યો.

ઉત્તર :- હવે શું વિરોધ કરે. હશે, કો'ક ન આવે, ભલે એ કાંઈ નહિ. આવે કોઈક બોલે. વિરોધ કરે, લખે. 'કરુણાદીપ' એક પુસ્તક આવે છે ને? માસિક. એમાં ખૂબ વિરોધ લખે છે. શુભથી ધર્મ માનતા નથી, આમ છે, એકાંત છે, ફલાણું છે, ઠીકણું છે. અરે...! પ્રભુ! તારા હિતની વાત છે ને, નાથ! તું કેમ પ્રગટ થાય અને તું કેમ જાહેર થાય એની વાત છે. એની અનાદિથી અપ્રસિદ્ધિ છે. આહાહા...! અનાદિથી પુણ્ય અને પાપની પ્રસિદ્ધિ

છે અને એના ફળની પ્રકૃતિની પ્રસિદ્ધિ અને એના ફળના સંયોગની પ્રસિદ્ધિ (છે). આ સંયોગ બહારના ધૂળ પાંચ-પચ્ચીસ લાખ મળવા કે... શુભભાવ તે ઝેર છે. પ્રકૃતિ વિષવૃક્ષ છે અને આ સંયોગ મળે છે એ તો બહારની ચીજ છે. આહાહા...! એમાં ત્રણેયમાં આત્મા ક્યાં આવ્યો ક્યાંય? આહાહા...!

‘ભવના કરનારા...’ આહાહા...! વિકલ્પથી ભવના કરનારા છે. દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ, પૂજા, ભગવાનનું સ્મરણ, પાંચ પરમેષ્ઠીનું સ્મરણ શુભભાવ છે, એ બધા ભવના કારણ છે. આહાહા...! આ સાંભળ્યું હતું ત્યાં સ્થાનકવાસીમાં? આહાહા...! ભાઈ! માર્ગ બહુ જુદો, બાપુ! આહાહા...! વિકલ્પથી ખસી અને નિર્વિકલ્પમાં જવાની વાત જ કોઈક જુદી છે. અને એ વિના ભવનો અભાવ ત્રણકાળમાં થાતો નથી. ત્રણકાળમાં ભવનો અભાવ થતો નથી. આહાહા...! એ માટે કહ્યું ને? ‘ભવના કરનારા એવા આ વિકલ્પ...’ આહાહા...! યાહે તો શુભ વિકલ્પ હો, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ એ ભવનું કારણ છે. એમાંથી ભવ મળે. અને ભવ છે એ દુર્ગતિ છે. આત્માના હિસાબે ચાર ગતિ એ દુર્ગતિ છે. આહાહા...!

‘પંચાસ્તિકાય’ના બીજા શ્લોકમાં નથી આવ્યું? ચારેય ગતિઓ દુઃખરૂપ છે. ચારેય ગતિ સંસાર રખડવાની છે. ‘પંચાસ્તિકાય’માં આવે છે. આહાહા...! મનુષ્યગતિ મળે માટે મને કલ્યાણ થશે, મનુષ્યગતિમાં જ કેવળજ્ઞાન થાય માટે મને મનુષ્યગતિ મળે. તો એ કહે છે, ના. મનુષ્યગતિથી તો નહિ, પણ વિકલ્પ આવે કે મને આ મનુષ્યગતિ છે માટે (કલ્યાણ થાય) એ વિકલ્પથી પણ નહિ. આહાહા...!

‘ભવ કરનારા એવા આ વિકલ્પ-કથનોથી બસ થાઓ, બસ થાઓ.’ પંચમહાવ્રત પાળો, આ કરો, વ્રત પાળો, એ વાત હવે બસ રાખો. આહાહા...! એ બધા ભવના કરનારા છે. આહાહા...! અરે...રે...! સત્ય વાત સાંભળવા મળે નહિ. એ પ્રથા જ તૂટી ગઈ હતી. એટલે આકરું લાગે. પ્રથા નવી આવી એટલે. આહાહા...! શુભ વિકલ્પ છે, જે ભાવે તીર્થંકર (પ્રકૃતિ) બંધાય એ ભાવ પણ ભવનું કારણ છે. આહાહા...! કારણ કે એ પ્રકૃતિ બંધાય ત્યારે એનું ફળ ભવ મળશે, ભવ મળશે. આહાહા...! એથી અહીં કહે છે, કે ‘ભવના કરનારા એવા આ વિકલ્પ...’ આહાહા...! પછી યાહે તો સ્વર્ગનો ભવ હો કે તીર્થંકર પ્રકૃતિનો ભવ હો, પણ પ્રકૃતિ પડી છે એના ફળ તો ભવ છે. આહાહા...!

આ ‘પાલિતાણા’ પાંચ પાંડવો ધ્યાનમાં હતા. પાંચ પાંડવો મહાયોદ્ધા. ભીમ, અર્જુન, ધર્મરાજા, સહદેવ અને નકુલ પાંચ. ધ્યાનમાં સાંભળ્યું કે નેમિનાથ ભગવાન મોક્ષ પધાર્યા છે. એવું સાંભળ્યું ને દર્શન કરવા જતા હતા. સાંભળ્યું કે ભગવાન મોક્ષ પધાર્યા એટલે ઉપર ચડી ગયા. શેત્રુંજય. ધ્યાનમાં, આનંદમાં અંદર મસ્ત! એમાં દુર્યોધનના ભાણેજે આવી લોઢાના ધગધગતા દાગીના બનાવ્યા. આહાહા...! એ ધગધગતા ઘરેણા હાથમાં પહેરાવ્યા, પગમાં પહેરાવ્યા, માથે મુગુટ પહેરાવ્યા. લ્યો, આ તમારે રાજ જોઈતું હતું અમારા દુર્યોધનની

સામે. લ્યો આ રાજ. આહાહા...! એ પાંચેય પાંડવોના ગળામાં, માથામાં, હાથમાં અને પગમાં લોઢાના ધગધગતા (ઘરેણા પહેરાવ્યા). સહદેવ અને નકુલ, બે ભાઈને જરી વિકલ્પ આવ્યો, અરે...! ભાઈઓ છે આ. અને પોતાને પણ ધગધગતા લોઢાના ઘરેણા પહેરાવ્યા છે. ભાઈને કેમ હશે? એટલો એક શુભ વિકલ્પ આવ્યો ત્યાં આયુષ્ય બંધાઈ ગયું. સર્વાર્થસિદ્ધિનો ભવ. ઉત્ત સાગરનું આયુષ્ય બંધાઈ ગયું. વિકલ્પમાં તો ભવ છે. આહાહા...! ત્રણ તો ત્યાં મોક્ષ પધાર્યા. ધર્મરાજા, ભીમ અને અર્જુન એ તો ધ્યાનમાં આનંદમાં કેવળ પામીને મોક્ષ પધાર્યા. બે જણાને, નાના ભાઈને આવો વિકલ્પ આવ્યો. પોતાને લોઢાના પહેરાવ્યા હતા પણ મોટા ભાઈ છે એને આવી અગ્નિમાં કેમ થતું હશે? આહાહા...! એ તો ધ્યાનમાં, આનંદમાં હતા. એ પરિષદ છે કે નહિ એની પણ ખબર નહોતી. આહાહા...! એ તો વિકલ્પ ઊઠે તો જાણવામાં આવે. બાકી નિર્વિકલ્પ આનંદમાં તો એ પરિષદ અડતો પણ નથી. ત્રણ તો મોક્ષ પધાર્યા. બે જણાને એક આટલો વિકલ્પ આવી ગયો ત્યાં ઉત્ત સાગરનું સર્વાર્થસિદ્ધિનું આયુષ્ય બંધાઈ ગયું. ઉત્ત સાગર કોને કહે! એક સાગરમાં દસ કોડાકોડી પલ્યોપમ અને એક પલ્યોપમના અસંખ્યમાં ભાગમાં અસંખ્ય અબજ વર્ષ. આહાહા...!

પાંચેય ભાઈઓ સાધુ હતા. એનો એક વિકલ્પ આવ્યો કે અરે...! એમને કેમ થાતું હશે? અગ્નિના માથે પહેરાવ્યા, લોઢાના ધગધગતા દાગીના પહેરાવ્યા. આહાહા...! અત્યારે એ દેવમાં છે. ઓલા ત્રણ મોક્ષ પધાર્યા. ઉત્ત સાગર ત્યાં રહેશે. ત્યાંથી પાછા મનુષ્યભવ થશે. ત્યાં પણ કેટલોક કાળ રહ્યા પછી મોક્ષ જશે. આહાહા...! એક વિકલ્પ આટલો આવ્યો એમાં આટલું થયું. એ ભવનું કારણ વિકલ્પ છે. આહાહા...!

‘ભવના કરનારા એવા આ વિકલ્પ-કથનોથી બસ થાઓ, બસ થાઓ.’ એ વિકલ્પથી હવે લાભ થાશે અને વિકલ્પ આવે ઠીક, એ બસ થાઓ. વિકલ્પ છે એ બંધનું કારણ, ભવનું કારણ છે. આહાહા...! આવું સાંભળવું કઠણ પડી જાય. બહારથી હજી ચોવીસ કલાકમાં બે કલાક નિવૃત્તિમાં કાઢવો હોય એ પણ કાઢી શકે નહિ. એમાં આવી તદ્દન વિકલ્પ વિનાની વસ્તુ આખી. આહાહા...! જેમાં હું ધર્મનો ધર્મી છું અને ધર્મનો આ વિકલ્પ છે એ પણ જેમાં નથી. આહાહા...! ‘ભવના કરનારા એવા આ વિકલ્પ-કથનોથી...’ ‘અલમ્’ ‘અલમ્’. હવે ‘બસ થાઓ, બસ થાઓ.’ કહે છે. અમારે હવે વિકલ્પની સાથે કામ નથી. આહાહા...! એ ચાહે તો શુભરાગ હો, ભગવાનની ભક્તિનો, સ્મરણનો ભાવ બસ થાઓ હવે, એનું અમારે કામ નથી. આહાહા...! પક્ષવાળાને તો આકરું પડી જાય એવું છે. સંપ્રદાયનો પક્ષના આગ્રહ બંધાઈ ગયો હોય. આ ક્રિયાકાંડમાં ધર્મ થાય. અહીં કહે, ક્રિયાકાંડ ને એ બધું તારું ઝેર છે. આહાહા...! હવે બસ થાઓ. એનાથી પૂરું પડો, હવે પૂરું પડો. બસ થઈ જાઓ. મારો નાથ અંદર વિકલ્પ વિનાનો છે એની અંદરમાં સ્થિરતા તે જ મને શાંતિનું કારણ છે. આહાહા...!

‘વિકલ્પ-કથનોથી બસ થાઓ, બસ થાઓ. જે અખંડાનંદસ્વરૂપ છે...’ અને જે અખંડાનંદસ્વરૂપ છે. આહાહા..! આનંદ તો છે પણ દ્રવ્યમાં આનંદ અખંડ છે. એકરૂપ અખંડ આનંદ અંદર છે. ચૈતન્યમાં અખંડ આનંદ એકરૂપ આનંદ છે. સર્વાંગ આનંદ છે. અસંખ્ય પ્રદેશમાં સર્વાંગ અતીન્દ્રિય આનંદ ભર્યો પડ્યો છે. આહાહા..! એવો અખંડાનંદ, પ્રભુ! ‘તે (આ આત્મા)...’ વિકલ્પ એ આત્મા નહિ. શુભરાગ, દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ એ બધો રાગ એ આત્મા નહિ. આહાહા..!

‘સમસ્ત નયરાશિનો અવિષય છે;...’ ઠીક. વિકલ્પ તો ભવનું કારણ (છે) પણ નય, જે જ્ઞાનના પ્રકાર, એનાથી જે નય, નિશ્ચય અને વ્યવહાર, એનો જે વિકલ્પ, એનો એ વિષય નથી. નયના વિકલ્પનો એ વિષય આત્મા નથી. ધ્યેય નથી. એનાથી તે પકડાય એવો નથી. આહાહા..! નિશ્ચયનય સ્વભાવને આશ્રયે પકડાય એમ છે. પણ નિશ્ચયનયનો જે વિકલ્પ, જે રાગ છે એનાથી એ પકડાય એવો નથી. આહાહા..! ક્યાંની વાત ચાલે છે આ તો? પ્રભુ! તું કેવડો છો? તારી મોટપનો પાર નથી, પ્રભુ! તને હીણો બતાવવો એ કલંક છે. આહાહા..! એને હીણો બતાવવો, અલ્પ બતાવવો, ઓછો બતાવવો એ બધું કલંક છે. એ અખંડાનંદ પ્રભુ અંદર વસ્તુ છે ને? પદાર્થ છે ને? હયાતીવાળું તત્ત્વ અરૂપી ચૈતન્ય ભગવાન છે ને? એ અખંડાનંદ આનંદથી ભરેલો ભગવાન પૂર્ણ છે. આહાહા..! એ વિપરીત તો નથી પણ અપૂર્ણતા એમાં નથી. આહાહા..! અખંડાનંદનો નાથ ભગવાનઆત્મા છે એમાં દયા, દાનની વિપરીતતા તો નથી પણ એમાં અખંડાનંદમાં... આહાહા..! ભેદ પણ નથી. એકરૂપ છે.

‘તે (આ આત્મા) સમસ્ત નયરાશિનો અવિષય છે;...’ બધી નયરાશિ. અહીં તો વિકલ્પવાળી લીધી. નય બે પ્રકારની છે ને? વિકલ્પવાળી અને નિર્વિકલ્પ. પ્રમાણ પણ વિકલ્પવાળું અને નિર્વિકલ્પ. આહાહા..! ‘સમસ્ત નયરાશિ...’ જ્ઞાનના અંશોથી જેટલી નયો છે, વ્યવહાર અને નિશ્ચયના વિકલ્પો, એ બધાનો અવિષય છે. એનાથી તે જણાય એવો નથી. એનો એ વિષય નથી. માણસ નથી કહેતા? કે, ભાઈ! આ તારો વિષય નહિ. કુંભારને એમ કહે કે ઝવેરાતનો તારો વિષય નથી, બાપુ! ઝવેરાતનો વિષય તારો નથી, ભાઈ! તું સાંભળવા બેઠો પણ એ વિષય જુદી જાતનો છે. તું ઘડા ઘડ. કુંભાર તો ઘડા ઘડે કાં તો એ ટીપણા-ટીપણા કર્યા કરે. એનો કાંઈ ઝવેરાતનો વિષય છે? આહાહા..! એમ અનાદિનો નયરાશિનો વિષય નથી. આહાહા..! એ તો નયથી પાર-વિકલ્પની નયથી પાર છે. એવો ભગવાન અવિષય છે. અવિષય સમજાણું? એના ધ્યેયમાં, વિષયમાં એ આવી શકતો નથી. નયના વિકલ્પમાં એ આવી શકતો નથી. ભગવાનઆત્મા નિશ્ચયનયના અને વ્યવહારનયના વિકલ્પમાં વિષય એનો થઈ શકતો નથી. એનાથી એ જાણી શકાતો નથી, એનાથી એનો અનુભવ થઈ શકતો નથી, એની સત્તાનો પત્તો નયના વિકલ્પથી મળતો નથી. આહાહા..! વ્યવહાર,

નિશ્ચય આદિ નય ઘણા પ્રકારે છે પણ એ બધાથી ભગવાનનો પત્તો મળે એવું નથી. કારણ કે એ નયના વિકલ્પો વસ્તુમાં નથી. જેમાં નથી તેનાથી મળે એ વસ્તુ હોઈ શકે નહિ. આહાહા...! ભારે આકરું કામ. સંપ્રદાયમાં વાત સાંભળી હોય અને આ વાત સાંભળે એને ઊગમણી-આથમણી લાગે. આ કઈ જાતની વાત! આહાહા...! શું હશે આ તે? આ તે કાંઈ અદ્વરથી લાવ્યા હશે?

આ તો ભગવાનની વાણી છે, પ્રભુ! ભગવાન ત્રણલોકના નાથ સર્વજ્ઞદેવ, જિનેશ્વરદેવની આ વાણી છે. આ કોઈ પક્ષ અને સંપ્રદાયની વાણી નથી. આહાહા...! કહે છે, કે 'તે (આત્મા) સમસ્ત નયરાશિનો અવિષય છે; માટે આ કોઈ (અવર્ણનીય)...' છે. માટે આ કોઈ અવર્ણનીય છે. એનું વર્ણન કરવામાં આવતું નથી. વર્ણન કરવા જાય તો વિકલ્પ ઉત્પન્ન થાય છે. આહાહા...! અખંડાનંદ એમ છે પણ એ તો વિકલ્પ આવ્યો. એનું વર્ણન કર્યું એ વિકલ્પથી વર્ણન (થયું). આહાહા...! એ અવર્ણનીય છે.

'આત્મા દ્વૈત કે અદ્વૈતરૂપ નથી...' આહાહા...! શ્લોકો બહુ ઊંચા કર્યા. એ દ્વૈતનો વિકલ્પ દ્રવ્ય અને પર્યાય, આત્મા દ્રવ્ય પણ છે અને પર્યાય પણ છે એવા બેનો વિકલ્પ પણ એનો વિષય નથી. તેમ અદ્વૈત દ્રવ્ય એક છે એનો પણ વિકલ્પનો વિષય નથી. આહાહા...! 'અર્થાત્ દ્વૈત-અદ્વૈત વિકલ્પોથી પર છે). તેને એકને હું...' તે એકને-ત્રિકાળી ભગવાન એકને... આહાહા...! એક સ્વરૂપે બિરાજમાન અનાદિઅનંત નિત્ય ધ્રુવ છે એ તો. નિત્યાનંદ પ્રભુ ધ્રુવ. બધાના ભગવાનઆત્મા નિત્યાનંદ ધ્રુવ છે. પ્રસિદ્ધિ ન આવી અને પામરની પ્રસિદ્ધિએ પ્રભુને ત્યાં રોકી લીધો. આહાહા...! આબરૂ, પૈસા, કીર્તિ, વિકલ્પ, દયા, દાન, વ્રત એણે ઘેરો ઘાલ્યો. આહાહા...! જેથી ત્યાંથી ખસીને અંદરમાં જવાનો અવકાશ લીધો નહિ. તેથી એનું ભવભ્રમણ મટ્યું નહિ. આહાહા...!

'તેને એકને હું અલ્પ કાળમાં ભવભયનો નાશ કરવા માટે...' એકસ્વરૂપી પ્રભુ. અનંત અનંતગુણસ્વરૂપ. ગુણવાળો પણ નહિ. ગુણવાળો એ ભેદ પડી ગયો. ગુણી ભગવાન અને ગુણવાળો એ ભેદ. એ તો ગુણમય છે. આહાહા...! જ્ઞાન-દર્શન-આનંદ, અખંડાનંદ એ બધા ગુણમય ભગવાન છે. 'તેને એકને હું અલ્પ કાળમાં ભવભયનો નાશ કરવા માટે...' અલ્પકાળમાં ભવના ભયનો નાશ કરવા માટે 'સતત વંદું છું.' આહાહા...! નિરંતર એને વંદન કરું છું, આદર કરું છું. આહાહા...! આ વાણી સાંભળવા મળે નહિ. સામાયિક કરો, પોષા કરો, પડિક્કમણા કરો, આ કરો, તે કરો. અમે (સંવત) ૧૯૮૨ની સાલમાં 'જામનગર'માં રહ્યા હતા ને. ઓલા લોકાશાના અપાસરે. આઠમના અને પૂનમના પોષા કરે. ૨૫-૩૦-૪૦ માણસો આવે. પોષા કરે એટલે બસ જાણે કે, ઓહોહો...! ધર્મ થઈ ગયો આપણને જાણે.

મુમુક્ષુ :- આખો દિ' દુકાને ન ગયા.

ઉત્તર :- દુકાને ન ગયા એમાં શું દાળિયા થયા? આ અંદર દુકાન છે એમાં તો ગયો

નહિ. તેથી 'તારાયંદભાઈ'ને એ પ્રશ્ન ઊઠ્યો હતો. કીધું નહિ? એકલા આવ્યા. મેં કહ્યું જેટલી આ શુભાશુભની ક્રિયાકાંડ જે છે એ ધર્મ નથી. શુભભાવની જે આચરણ ક્રિયા એ ધર્મ નથી. ત્યારે આ ખાનગી એકલા આવ્યા. મહારાજ! આ બધું શું છે ત્યારે? આ બધું ઓલું થાય છે. ગમે તેમ થાય. જુઓ! તમારું 'જ્ઞાનસાગર'. મન, વચનની, કાયાની શુભક્રિયાથી પુણ્ય બંધાય. શુભક્રિયાથી પુણ્ય બંધાય. નામકર્મ. એનાથી ધર્મ ન થાય. જુઓ! તમારા 'પુનાતરે' કરેલું છે. 'જ્ઞાનસાગર' છાપ્યું છે ને? એ વાંચ્યું તે દિ' આખુ વાંચ્યું. ૧૯૬૮માં એમાંથી ઘણું વાંચીને મોઢે કરેલું. ૧૯૬૮ની સાલમાં. એમાં થોકડા પણ બધા છે. આહાહા...! આ થોકડો રહી ગયો.

અનંતગુણનો થોકડો, પ્રભુ! નિર્વિકલ્પ, ભવના કારણરૂપ વિકલ્પથી રહિત... આહાહા...! એવા આત્માને 'એકને હું અલ્પ કાળમાં...' એકને જ વંદન કરું છું. કેમ? કે 'અલ્પ કાળમાં ભવભયનો નાશ કરવા માટે...' અલ્પ કાળમાં ભવભયનો નાશ. આહાહા...! પાંચમા આરાની વાત... પણ ટીકા છે ને? 'અધ્યાત્મ તરંગણિ' એમાં લખ્યું ત્રણ ભવ. ટીકા છે. જાજુ થાય તો ત્રણ ભવ થાય. એવું ટીકામાં છે. બતાવ્યું હતું ને? 'અધ્યાત્મ તરંગણિ' પાઠમાં સંસ્કૃત ટીકામાં છે. આવો કાળ, કેવળી નહિ, મન:પર્યય નહિ, અવધિ નહિ, કોઈ લબ્ધિ વિશેષ ચમત્કારિક કાંઈ નહિ. એમાં જે કોઈ ધર્મ પામે એ તો અલ્પ કાળમાં જ મોક્ષ જશે હવે. એને બે-ત્રણ ભવ સિવાય હોય નહિ, એમ લખ્યું છે. 'અધ્યાત્મ તરંગણિ'. આ કળશના અર્થ કર્યા છે. આ કળશના થોકડા છે. એક આ કળશના. એ બીજા. ઓલા કળશનો અર્થ... છે આમાં? આ છે? આ નહિ? પાછળ છે. ત્રણ ભવ લખ્યા છે. ટીકામાં છે.

જે આત્માનું આરાધન કરશે, વિકલ્પથી રહિત નિર્વિકલ્પથી (આરાધન) કરશે, એ અહીં કહે છે, એને અલ્પ કાળમાં ભવભયનો નાશ થશે. આહાહા...! તેને 'સતત વંદું છું.' નિરંતર એનો આદર કરું છું. ત્રિકાળી ચીજ આનંદકંદ પ્રભુ! એનો જ હું આદર (કરું છું). આહાહા...! ત્રણ ભવનું સંસ્કૃતમાં છે. લખ્યું હશે, ક્યાંય આપ્યું નથી. આપ્યું નહિ હોય. એમાં લખ્યું છે? એ તો આ બાજુમાં છે. બહાર બતાવ્યું. અહીં તો આ કાળ છે એમ કહ્યું ને?

'એકને હું અલ્પ કાળમાં ભવભયનો નાશ કરવા માટે...' એક ભગવાનઆત્મા પૂર્ણાનંદનો નાથ, એનું જ હું ભજન કરું. ભક્તિ, એની ભક્તિ તે ભક્તિ. ભગવાનની ભક્તિ તે શુભરાગ. આહાહા...! હોય છે. અશુભથી બચવા શુભરાગ આવે. ત્યાં છે ને? 'અચિરાત્ શીઘ્રમ તદ્ભવ તૃતીય હવાદો અવશ્યમ' પાઠ છે જુઓ! 'અચીરાત્'નો અર્થ કર્યો. એ ૪૮મો શ્લોક છે. 'एको मोक्षपंथा' એનો અર્થ કર્યો છે. 'અચિરાત્' એટલે શું? અચિરાત્, 'શીઘ્રમ',... 'અચિરાત્'નો અર્થ કર્યો. ૪૮ શ્લોક છે. એમાં અર્થ કર્યો છે, 'અચિરાત્' - અલ્પ કાળમાં જાશે એટલે શું? 'શીઘ્રમ',... એમાં છે. અહીં કહે છે કે અવશ્ય 'ભવભયનો નાશ કરવા માટે...' એકને જ હું વંદન કરું છું. આહાહા...! વિશેષ આવશે.... (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)